

7 lutego 1919 r.- powołanie Najwyższej Izby Kontroli Państwa

Po zakończeniu Wielkiej Wojny przystąpiono do tworzenia podwalin państwowości polskiej, w tym również tworzenia organów kontrolnych państwa. Dekretem z 7 lutego 1919 r. w powołano do działania podlegającą bezpośrednio Naczelnikowi Państwa Najwyższą Izbę Kontroli Państwa.

Urząd ten miał za zadanie prowadzić „stałą i wszechstronną” kontrolę dochodów i wydatków państwowych oraz prawidłowości gospodarowania majątkiem państwa, gospodarkę niepaństwowych instytucji, zakładów, fundacji i funduszy otrzymujących dotacje ze Skarbu Państwa lub też tych, których administracja prowadzoną była pod gwarancją Skarbu Państwa, dochodów i wydatków, majątku i długów wyższych jednostek samorządowych oraz większych miast, a także wszechstronnej kontroli wykonywania budżetu państwa jako całości.

Najwyższa Izba Kontroli Państwa swą faktyczną działalność rozpoczęła z dniem 1 kwietnia 1919 r., a pierwszym jej prezesem został Józef Higersberger.

W kolejnym roku zaczęły powstawać jej placówki terenowe. Wśród nich jako pierwsza z dniem 15 września 1920 r. rozpoczęła działalność Okręgowa Izba Kontroli Państwa w Kielcach, która działalnością swą objęła województwa kieleckie i lubelskie oraz Dyрекcję Kolejowa Radomską.

Do zadań Okręgowej Izby Kontroli Państwa z siedzibą w Kielcach należeć miało dokonywanie kontroli na zasadach wskazanych w Dekrecie z dnia 7 lutego 1919 r.

tj. dokonywanie kontroli władz państwowych położonych w jej okręgu, a podległych Ministerstwu i innym władzom centralnym oraz kontroli niepaństwowych instytucji, zakładów, fundacji i funduszy, tudzież jednostek samorządowych i miast, również mających siedziby w jej okręgu.

Zasady i cele działania urzędu wyznaczały także: Tymczasowy regulamin Najwyższej Izby Kontroli Państwa i jej organów oraz Tymczasowa instrukcja o zastosowaniu i zakresie kontroli, wydana na mocy pkt. 2 art. 7 i art. 12 Dekretu z 7 lutego 1919 r. i opublikowana dla potrzeb zarówno kontrolujących, jak i kontrolowanych urzędów i instytucji w 1920 r.

Od 3 czerwca 1921 r. do 1 września 1939 R. Okręgowa Izba Kontroli w Kielcach działała na podstawie nowej już ustawy o Kontroli Państwowej.

Materiały archiwalne dokumentujące działalność Okręgowej Izby Kontroli w Kielcach odnaleźć można w zasobach Archiwum Akt Nowych w Warszawie oraz Archiwum Państwowego w Kielcach czy też Archiwum Państwowego w Lublinie.

Niestety, zniszczenia powstałe w wyniku działań wojennych II wojny światowej oraz podczas walk powstania warszawskiego spowodowały, iż w AAN odnajdziemy dziś jedynie niektóre drukowane już sprawozdania lub uwagi do sprawozdań z przeprowadzanych kontroli, jakie miały miejsce w latach 1922-1938, a także akta osobowe pracowników.

W zasobie Archiwum Państwowego w Kielcach w ramach zespołu archiwalnego Okręgowa Izba Kontroli z lat 1920-1939 składającego się z 30 jednostek archiwalnych **zachowały się, jedynie częściowo, protokoły posiedzeń, plany kontroli, sprawozdania roczne i okresowe, kontrole dochodów i wydatków, budżety, przepisy rachunkowo kasowe, oraz dokumentacja dotycząca ewidencji pracowników.**

Szczątkowe materiały mogące uzupełniać te informacje znajdujemy także w zasobach Archiwum Państwowego Kielcach i Lublinie w zespołach archiwalnych gromadzących materiały kontrolowanych przez Izbę urzędów i instytucji.

Zapraszamy do zapoznania się z wybranymi dokumentami o tej tematyce.

Opracowanie: Iwona Pogorzelska